

## 5. Samenvatting

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne verscheidenheid bij deze groepen neemt toe. Een beleid afstemmen op deze superdiversiteit begint met het kennen en begrijpen ervan.

Om een efficiënt beleid te kunnen voeren, worden allerlei data verzameld rond dit thema. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor (VLIM) bundelt een aantal administratieve en andere statistische gegevens uit verschillende bronnen om inzicht te geven in de maatschappelijke positie en participatie van personen van buitenlandse herkomst. De VLIM behandelt meerdere levensdomeinen zoals werk, onderwijs, wonen, inkomen, gezondheid en maatschappelijke participatie op basis van de gegevens uit administratieve databanken of uit algemene bevolkingssurveys.

In 2017 werd voor het eerst in Vlaanderen een grootschalige bevraging georganiseerd die specifieke technieken hanteert om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen en die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys onderbelichte aspecten van de diverse samenleving in kaart brengt: de Survey Samenleven in Diversiteit (SID-survey). Het gaat om een project van het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. De SID-survey is een mixed mode survey (combinatie van online en face-to-face bevraging) bij bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst. Deze survey is bedoeld om mee richting te geven aan het beleid inzake integratie en inburgering.

In dit afsluitend hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen samengevat die in deze eerste fase mogelijk zijn. De verzamelde data van de SID-survey zullen in het komende jaar/jaren verder geanalyseerd worden, waarbij verschillende (onafhankelijke) variabelen tegelijk in rekening zullen gebracht worden. Onderstaande

conclusies blijven daarom beperkt tot de reeds uitgevoerde analyses. Per domein worden opmerkelijke gelijkenissen en verschillen tussen de herkomstgroepen herhaald. Voor meer context i.v.m. de vraagstelling en achtergrond van deze resultaten, verwijzen we de lezer graag door naar de indicatorenfiches. Daarin worden ook significante verschillen aangegeven naar geslacht, leeftijdscategorie, verstedelijkingsgraad en al dan niet geboren in België. Die zijn in deze samenvatting niet opgenomen.

Deze survey 'Samenleven in diversiteit' werd voor het eerst op deze manier en op deze schaal uitgevoerd in Vlaanderen en bevat een rijkdom aan gegevens. Nog beleidsrelevanter wordt het wanneer de survey over een aantal jaren herhaald zal worden en evoluties duidelijk worden.

## 1. Algemeen profiel

De respondenten die aan de survey deelgenomen hebben, vertonen enkele gelijkenissen, zoals de ongeveer evenredige verdeling naar geslacht en het gegeven dat de meerderheid van de respondenten van alle herkomstgroepen een partner van diezelfde herkomstgroep heeft. Er zijn echter ook een aantal verschillen op te merken naar achtergrondkenmerken.

Eenzijds zien we verschillen tussen de respondenten van Belgische herkomst en de buitenlandse herkomstgroepen. Zo zijn respondenten van Belgische herkomst gemiddeld genomen iets ouder en meer vertegenwoordigd in het niet-verstedelijkt gebied dan de respondenten van buitenlandse herkomst. Daarnaast geldt wat het huishoudtype betreft dat de buitenlandse herkomstgroepen het vaakst samenwonen met een partner en kind(eren), terwijl de respondenten van Belgische herkomst het vaakst samenwonen met een partner zonder kinderen. Het aandeel hoogopgeleiden ligt bij alle buitenlandse herkomstgroepen lager dan bij de respondenten van Belgische herkomst, naar activiteitenstatus zijn respondenten van

de Belgische herkomstgroep vaker op pensioen dan de respondenten van buitenlandse herkomst (cfr. leeftijdsverdeling).

Anderzijds zijn er ook verschillen tussen alle herkomstgroepen onderling, bijvoorbeeld wat betreft het opleidingsniveau en de tewerkstelling. Respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst zijn het vaakst laagopgeleid, respondenten van Belgische en Roemeense herkomst het vaakst midden- tot hoogopgeleid, respondenten van Poolse en Congolese herkomst het vaakst midden- tot laagopgeleid.

Bij de buitenlandse herkomstgroepen is de meerderheid van de partners geboren in het land van herkomst. Dat varieert van 6 op de 10 bij de personen van Turkse herkomst tot bijna 9 op de 10 bij de personen van Roemeense herkomst. Wanneer er gekeken wordt naar het opleidingsniveau van het koppel, zien we dat de Congolese herkomstgroep het grootste aandeel hoogopgeleide koppels telt en de Marokkaanse herkomstgroep het grootste aandeel laagopgeleide koppels. Verhoudingsgewijs zien we dat de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst het vaakst werken en dat het aandeel niet-actieve respondenten het hoogst ligt bij de respondenten van Turkse, Marokkaanse en Congolese herkomst. Bij de Congolese herkomstgroep is meer dan de helft van de niet-actieven student, de niet-actieve respondenten van Belgische herkomstgroep zijn in verhouding het meeste arbeidsongeschikt of ziek. Niet-actieve respondenten (met name vrouwen) van Marokkaanse, Roemeense en Turkse herkomst geven het vaakst aan huisvrouw te zijn.

Respondenten van Poolse en Roemeense herkomst hebben het minst vaakst de Belgische nationaliteit; zij geven ook bijna uitsluitend aan geboren te zijn buiten België. Ook bij de overige buitenlandse herkomstgroepen is meer dan de helft van de respondenten geboren in het buitenland, maar wordt de grootste groep toch gevormd door de respondenten met een huidige Belgische nationaliteit (wel een andere

geboortenationaliteit). Gemiddeld genomen zijn het de respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst die zich al het langst in België gevestigd hebben. Zij kwamen voornamelijk omwille van familiale redenen naar België. De respondenten van Roemeense en Poolse herkomst bevinden zich het minst lang in België; zij zijn vooral arbeidsmigranten en, in iets mindere mate, gezinsvormers/-herenigers. De Congolese herkomstgroep neemt een tussenpositie in; naast familiale redenen geven zij ook vaak aan om politieke redenen naar België gekomen te zijn.

## 2. Opleiding

Uit het algemeen profiel weten we dat er verschillen zijn tussen de herkomstgroepen wat betreft hun opleidingsniveau. Respondenten van Belgische herkomst zijn het vaakst hoogopgeleid, maar bijna 3 op de 10 respondenten van Congolese herkomst en iets minder dan 2 op de 10 respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst gaven aan nog een opleiding te volgen op het moment van de bevraging (vooral in het hoger secundair of het hoger onderwijs). Bij de respondenten van Belgische, Turkse en Marokkaanse herkomst zien we geen opmerkelijke verschillen naar geslacht. Bij de respondenten van Poolse herkomst zijn vrouwen vaker hoogopgeleid. Bij de respondenten van Roemeense herkomst zien we dat mannen vaker middenopgeleid zijn en vrouwen vaker hoogopgeleid. Bij de respondenten van Congolese herkomst geldt dat vrouwen vaker laagopgeleid zijn en mannen vaker hoogopgeleid.

Bij de respondenten van 45 jaar en ouder geven meer personen aan laagopgeleid te zijn dan bij de andere leeftijdscategorieën. Dit geldt echter niet voor de respondenten van Congolese herkomst. Bij de respondenten van Congolese herkomst geldt dat hoe ouder de respondent is, hoe hoger deze doorgaans opgeleid is. Bij de respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst zien we het tegenovergestelde: hoe

jonger de respondent, hoe hoger deze doorgaans opgeleid is.

Meer dan de helft tot driekwart van de respondenten van deze drie herkomstgroepen geeft aan zijn/haar hoogste opleiding te hebben afgerond in België. Bij de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst geeft de meerderheid van de respondenten aan zijn/haar hoogste opleiding in het land van herkomst te hebben afgerond (tussen de 8 en de 9 op de 10).

Meer dan de helft van de respondenten die op het moment van de bevraging nog een opleiding volgden, heeft tijdens zijn/haar opleiding een negatieve ervaring meegemaakt. In aflopende volgorde maakten de respondenten volgende situaties het vaakst mee: ze kregen te lage punten, een docent of leraar behandelde hen niet correct, er werden kwetsende grappen over hen gemaakt, ze kregen het advies een lagere studierichting te volgen terwijl ze een hogere richting aankonden. Respondenten van Congolese herkomst geven het vaakst aan dat hun huidskleur een rol heeft gespeeld in deze situaties; respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst geven hun geloof vaak als reden op. Bij alle buitenlandse herkomstgroepen speelt de herkomst van de respondenten een rol. Een groot aandeel van de respondenten weet niet waarom hij/zij de negatieve ervaring heeft meegemaakt.

De meerderheid van de respondenten praat dagelijks met hun kinderen over school of studeren. Slechts een klein aandeel van de respondenten doet dit niet op wekelijkse basis (minder dan 1 op de 10). Contact opnemen met de leerkrachten over hun kinderen, doen de respondenten minder vaak. De buitenlandse herkomstgroepen doen dit frequenter dan de respondenten van Belgische herkomst. Van deze laatste herkomstgroep geeft de helft aan minder dan één keer per maand contact op te nemen met de school. Een klein aandeel van de respondenten geeft aan nooit contact op te nemen met de leerkrachten (minder dan 1 op de 10).

Respondenten van Congolese en Belgische herkomst geven het vaakst aan dat minstens één van hun kinderen één of meerdere van de genoemde negatieve ervaringen heeft meegemaakt op school het voorbije jaar. In aflopende volgorde geven de respondenten aan dat hun kinderen volgende situaties het vaakst meemaakten: het kind werd uitgescholden of gepest, een leerkracht behandelde het kind niet correct, het kind kreeg het advies een lagere studierichting te volgen terwijl het een hogere richting aankon, het kind kreeg een te lage beoordeling. Respondenten van Congolese herkomst denken in meer dan de helft van de gevallen dat de huidskleur van hun kind deze situatie in de hand gewerkt heeft. Bij alle buitenlandse herkomstgroepen is het aandeel dat denkt dat hun herkomst de reden voor deze ervaring is, hoog. Bij de respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst speelt ook geloof hierbij een belangrijke rol. Daarnaast geeft een relatief groot aandeel van de respondenten aan niet te weten waarom zij het slachtoffer zijn geworden van de betreffende situaties.

### 3. Werk

Mannen geven procentueel gezien vaker aan werk te hebben dan vrouwen. Van de respondenten op beroepsactieve leeftijd (20-64 jaar), hebben de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst het vaakst werk. Bijna de helft van de vrouwelijke respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst is niet-actief. De voornaamste redenen hiervoor zijn respectievelijk het aandeel huisvrouw/man en het aandeel studenten. Van de niet-actieve respondenten op beroepsleeftijd, is ongeveer de helft van de respondenten van Congolese herkomst en van de mannelijke respondenten van Roemeense en Belgische herkomst nog student. Mannen geven vaker dan vrouwen aan arbeidsongeschikt of ziek te zijn; alleen bij de respondenten van Belgische herkomst ligt het aandeel bij beide groepen even hoog. Het zijn vooral vrouwen die aangeven thuis te blijven

voor het gezin; de vrouwelijke respondenten van Belgische en Congolese herkomst geven dit het minst vaak aan.

**Werkende respondenten** - Een kwart van de respondenten van Roemeense herkomst en meer dan 1 op de 10 respondenten van Belgische en Turkse herkomst is zelfstandige in hoofdberoep of helper van een zelfstandige. Het aandeel zelfstandigen is het kleinst bij de Marokkaanse en de Congolese herkomstsgroepen. Van de loontrekkenden heeft de meerderheid een contract van onbepaalde duur of statutaire functie, tussen de 1 en de 2 op de 10 respondenten hebben een contract van bepaalde duur. Minder dan 1 op de 10 respondenten heeft een interimjob via een uitzendkantoor, een studentencontract of wordt betaald met dienstencheques. Een minderheid van de respondenten werkt in ploegenstelsel; bij de respondenten van Congolese herkomst gaat het echter om 69%.

Gemiddeld genomen werken de respondenten van Roemeense herkomst het meeste aantal uren per week en respondenten van Congolese herkomst het minste aantal uren. De verschillen tussen de herkomstsgroepen zijn echter klein. Van de respondenten die niet voltijds werken, geven 4 op de 10 respondenten van Congolese herkomst aan dat de job enkel deeltijds aangeboden werd of dat ze geen voltijds werk vinden. Bij alle herkomstsgroepen is het aandeel dat de combinatie gezin-werk als reden aangeeft aanzienlijk (rond de 4 op de 10). Bijna 2 op de 10 respondenten van Poolse, Roemeense en Belgische herkomst geven de combinatie werk-studeren op, bij de overige herkomstsgroepen gaat het om ongeveer 3 op de 10. Van de respondenten van Belgische, Poolse en Roemeense herkomst geeft ook 1 of meer op de 10 respondenten aan dat hun gezondheid het niet toelaat.

Iets meer dan de helft van de respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst (die in het buitenland geboren zijn) werkt al meer dan 10 jaar in België. Dit geldt ook voor bijna de helft van

de Congolese herkomstsgroep. Respondenten van Poolse herkomst geven het vaakst aan tussen de 5 en de 10 jaar in België te werken, respondenten van Roemeense herkomst tussen de 1 en de 5 jaar.

Van alle herkomstsgroepen geeft meer dan de helft van de respondenten aan dat hun werk bij hun opleidingsniveau past. Ongeveer één derde van de respondenten van Poolse en Congolese herkomst is te hoog opgeleid voor het werk dat ze doen. Vrouwen en personen geboren buiten België geven veel vaker aan dat ze onder het niveau van hun diploma werken. De Marokkaanse herkomstsgroep geeft het meest aan (zeer) ontevreden te zijn met hun werk (8%). Bij alle herkomstsgroepen is meer dan 7 op de 10 wel (zeer) tevreden.

De respondenten krijgen vaak waardering van hun directe collega's; meer dan 8 op de 10 respondenten van elke herkomstsgroep geven dit aan. In iets mindere mate geven zij ook aan dat hun leidinggevenden inspanningen doen zodat alle mensen zich goed voelen op het werk, ongeacht hun herkomst. Respondenten van Belgische herkomst vinden dit het minst vaak (71%). Een nog iets kleiner aandeel van de respondenten denkt evenveel kans te maken op promotie als zijn/haar collega's.

Meer dan 8 op de 10 werkende respondenten van elke herkomstsgroep heeft op of door het werk dagelijks contact met personen van Belgische herkomst. De meerderheid van de respondenten van buitenlandse herkomst heeft minstens één of meer keren per week ook contact met personen van de eigen herkomstsgroep. Respectievelijk 25% en 27% van de Poolse en Congolese herkomstsgroep geeft aan minder dan één keer per maand of nooit contact te hebben met de eigen herkomstsgroep. De respondenten van Congolese herkomst geven wel vaker aan op het werk op dagelijkse basis contact te hebben met personen van een andere herkomstsgroep dan de eigen of Belgische herkomstsgroep (53%). Respondenten van Poolse

en Roemeense herkomst geven het vaakst aan nooit contact te hebben met andere personen dan de Belgische en de eigen herkomstgroep.

Iets minder dan de helft van de respondenten van Congolese herkomst heeft minstens één negatieve ervaring meegemaakt op het werk het voorbije jaar, gevolgd door de Belgische en Marokkaanse herkomstgroep (respectievelijk 40% en 38%). De respondenten maakten volgende situaties het vaakst mee: ze werden niet correct behandeld, er werden kwetsende grappen over hen gemaakt. Ongeveer de helft van de respondenten van buitenlandse herkomst geeft hun herkomst op als reden, meer dan de helft van de respondenten van Congolese herkomst geeft ook hun huidskleur als reden op. 20% à 35% van de respondenten weet niet waarom ze dergelijke situatie hebben meegemaakt, 37% en 31% van de respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst geven hun geloof als reden aan. De Belgische herkomstgroep geeft als reden het vaakst op de reden niet te kennen.

**Niet-werkende respondenten** - Bij alle herkomstgroepen geeft meer dan de helft van de niet-werkende respondenten (leeftijd 15 tot 85 jaar) aan geen werk te zoeken. Dit aandeel is het hoogst bij de respondenten van Belgische herkomst (94%) en het laagst bij de respondenten van Roemeense en Congolese herkomst (51% en 54%). Wanneer we dit opsplitsen naar reden van niet-activiteit, zien we dat 36% van de respondenten die aangeven nog te studeren, werk zoekt; bij de werklozen gaat het om 82%; van de huisvrouwen/huismannen geeft 24% aan werk te zoeken en bij arbeidsongeschikten/langdurig zieken/invaliden zoekt 13% naar werk.

Meer dan 7 op de 10 respondenten van Belgische herkomst die niet werken en geen werk zoeken, geven hier als reden voor op dat ze op (brug) pensioen zijn, respondenten van Marokkaanse herkomst geven vaak op voor hun gezin te zorgen of nog te studeren. Deze laatste reden

wordt door iets meer dan de helft van de respondenten van Congolese herkomst en door één derde van de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst eveneens aangehaald. Respondenten van Turkse herkomst geven als reden het vaakst op dat hun gezondheid het niet toelaat.

Bij de respondenten die niet werken maar wel werk zoeken, werden verschillende redenen opgegeven waarom zij denken nog geen werk gevonden te hebben. Respondenten van Belgische en Poolse herkomst geven als reden het vaakst hun leeftijd op (te oud of te jong), respondenten van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst geven het vaakst aan dat ze nog niet lang genoeg op zoek zijn. De Marokkaanse herkomstgroep geeft ook vaak aan niet over de juiste diploma's te beschikken. Respondenten van Roemeense herkomst geven het vaakst aan niet over de gevraagde talenkennis te beschikken (31%), gevolgd door de Congolese herkomstgroep (21%) en Turkse herkomstgroep (19%).

Meer dan de helft van de respondenten van Congolese herkomst die de voorbije vijf jaar actief naar een (andere) job zochten, heeft een opleiding gevolgd tijdens deze zoektocht; bij de overige herkomstgroep gaat het om minder dan de helft: tussen 46% (Poolse herkomstgroep) en 22% (Belgische herkomstgroep). Van de respondenten die een opleiding volgden, volgde meer dan de helft van de respondenten van Congolese, Marokkaanse, Belgische en Turkse herkomst een beroepsleiding of vorming voor volwassenen; meer dan de helft van de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst volgde een taalopleiding, van de Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomstgroep gaf tussen 20% en 25% aan een taalopleiding te volgen.

Respondenten van Marokkaanse en Congolese herkomst maakten het vaakst minstens één negatieve ervaring mee tijdens de zoektocht naar werk (ongeveer 7 op de 10). In afgelopen volgorde maakten de respondenten volgende



situaties het vaakst mee: ze voldeden aan de eisen van een vacature maar werden niet uitgenodigd voor een gesprek, het interimkantoor behandelde hen niet correct, ze kregen niet dezelfde kansen als de andere kandidaten om zich te bewijzen tijdens een sollicitatiegesprek en ze kregen een job aangeboden die anderen niet willen. Bij alle buitenlandse herkomstgroepen speelt de herkomst van de respondent een belangrijke rol, bij 41% van de respondenten van Congolese herkomst ook hun huidskleur. 24% van de respondenten van Marokkaanse herkomst en 19% van de respondenten van Turkse herkomst geven ook hun geloof als reden op. Een groot deel van de respondenten die minstens één negatieve ervaring hebben meegemaakt, geeft aan de reden niet te kennen. Daarnaast geven tussen de 1 en de 2 op de 10 respondenten ook hun leeftijd op. Dit aandeel ligt aanzienlijk hoger bij de respondenten van Belgische herkomst (35%).

**Gezinssituatie** - Wanneer gekeken wordt naar de werkintensiteit van het gezin (op leeftijd van 20-64 jaar), geven respondenten van Poolse, Belgische, Roemeense en Congolese herkomst het vaakst aan dat er twee werkenden in het gezin zijn, bij de Marokkaanse en Turkse herkomstgroep gaat het voornamelijk om 1-verdienersgezinnen. Het zijn daarnaast ook deze laatste twee herkomstgroepen waar bij het vaakst aangegeven wordt dat niemand in het gezin werkt. Ondanks dat meer dan de helft van de respondenten van Congolese herkomst aangeeft dat er twee werkenden zijn in het gezin, geeft tegelijkertijd meer dan de helft van deze herkomstgroep aan (heel) moeilijk rond te kunnen komen met het gezinsinkomen. Bij de overige herkomstgroepen zegt ongeveer de helft (of meer) van de respondenten rond te komen of comfortabel te leven. Respondenten van Belgische en Roemeense herkomst kunnen het vaakst (comfortabel) rondkomen (respectievelijk 85% en 80%), respondenten van Congolese herkomst het minst vaak (47%).

#### 4. Wonen

Respondenten van Belgische en Turkse herkomst zijn het vaakst eigenaar van het huis waarin zij wonen (meer dan driekwart). Ook bij de respondenten van Marokkaanse herkomst is de meerderheid eigenaar (56%). Bij de respondenten van Roemeense, Poolse en Congolese herkomst is meer dan de helft van de respondenten huurder. Van de respondenten die huren, geven de meesten aan dit te doen op de private huurmarkt. Minder dan 2 op de 10 respondenten van Congolese en Marokkaanse herkomst huren via de sociale huurmarkt.

Van de respondenten die via particulieren huren, heeft de meerderheid het huurhuis gevonden via een advertentie van de eigenaar. 2 à 3 respondenten op de 10 hebben hun huurhuis via een immokantoor gevonden; bij de respondenten van Marokkaanse herkomst ligt dit aandeel lager (8%). Een kwart van de respondenten van Belgische herkomst geeft aan het huis via een familielid, vriend of kennis van Belgische herkomst te hebben gevonden; rond de 2 op de 10 respondenten van buitenlandse herkomst zeggen het huis gevonden te hebben via een familielid, vriend of kennis van de eigen herkomstgroep. Dit aandeel ligt iets hoger bij de respondenten van Marokkaanse herkomst (27%) en lager bij de respondenten van Congolese herkomst (10%).

Respondenten van Congolese herkomst, die de voorbije 5 jaar een huurwoning zochten, hebben het vaakst minstens één negatieve ervaring meegemaakt (64%) tijdens deze zoektocht, respondenten van Belgische herkomst het minst vaak (24%). In aflopende volgorde maakten de respondenten volgende situaties het vaakst mee: de verhuurder zei dat het huis al verhuurd was maar de respondent denkt dat dit niet waar was, de verhuurder zei dat hij/zij niet aan de respondent wilde verhuren en de huurprijs was plots hoger toen de respondent contact opnam met de verhuurder. Bij alle buitenlandse herkomstgroepen geeft een meerderheid van de

respondenten met een negatieve ervaring bij de zoektocht naar een huurhuis hun herkomst als reden op; twee derde van de respondenten van Congolese herkomst geeft ook hun huidskleur als reden op. Daarnaast wordt de financiële situatie en de reden 'dat weet ik niet' opgegeven als redenen voor de negatieve ervaring.

Meer dan driekwart van de respondenten is (zeer) tevreden met zijn/haar woning. Alleen bij de respondenten van Congolese herkomst ligt dit aandeel iets lager (72%). Het zijn dan ook vooral deze respondenten, tezamen met de Marokkaanse herkomstgroep, die (zeer) ontevreden zijn (beide 11%). Ook over de buurt waarin men woont is de meerderheid van de respondenten (zeer) tevreden. Respondenten zijn, in aflopende volgorde, het vaakst (zeer) tevreden over de veiligheid, het groen, de netheid, de bereikbaarheid met het openbaar vervoer en de contacten met de mensen in de buurt. Respondenten van Belgische herkomst zijn het vaakst (zeer) tevreden over het groen (82%), respondenten van Marokkaanse herkomst over de bereikbaarheid met het openbaar vervoer (81%), respondenten van Turkse herkomst over de contacten (76%), respondenten van Poolse en Congolese herkomst over de veiligheid (79% en 83%) en respondenten van Roemeense herkomst over de netheid (86%). De respondenten geven het vaakst aan (zeer) ontevreden te zijn over de netheid in hun buurt, al is het aandeel respondenten dat (zeer) ontevreden is over de bevraagde buurtaspecten behoorlijk laag.

## 5. Geloof en levensbeschouwing

De meerderheid van de respondenten van Congolese, Roemeense, Poolse en Belgische herkomst omschrijft zichzelf als christelijk. Bij de Belgische en Poolse herkomstgroep geeft meer dan de helft van deze respondenten aan zichzelf als katholiek te beschouwen; bij de Roemeense herkomstgroep geeft meer dan de helft van deze respondenten aan zichzelf als orthodox te beschouwen; bijna de helft van de christelijk

gelovigen van Congolese herkomst beschouwt zichzelf als protestant. Bij de Marokkaanse en Turkse herkomstgroep is een grote meerderheid islamitisch. Bij beide herkomstgroepen is ongeveer de helft van deze respondenten soennitisch; iets minder dan de helft van deze respondenten beschouwt zich als algemeen islamitisch. Een kleiner aandeel van de respondenten zegt niet-gelovig te zijn; dit aandeel is het hoogst bij de respondenten van Belgische herkomst (meer dan 3 op de 10). Respondenten van deze herkomstgroep geven ook het vaakst aan dat hun geloof de voorbije 10 jaar zwakker werd (4 op de 10). Bij de respondenten van Turkse, Marokkaanse en Congolese herkomst geeft ongeveer de helft van de respondenten aan dat hun geloof sterker werd de afgelopen 10 jaar.

Iets meer dan de helft van de gelovige respondenten van Belgische herkomst woont nooit een reguliere geloofsbijeenkomst<sup>1</sup> bij. Een kleine minderheid van de respondenten van deze herkomstgroep gaat minstens wekelijks naar een geloofsbijeenkomst (5%), bij de buitenlandse herkomstgroepen ligt dit aandeel (veel) hoger. Meer dan de helft van de respondenten van Congolese herkomst geeft aan dat deze bijeenkomsten gemengd zijn naar herkomst; de andere herkomstgroepen geven het vaakst aan dat deze bijeenkomsten vooral door personen van hun eigen herkomstgroep worden bijgewoond.

Bijna de helft van de respondenten van Belgische herkomst geeft aan nooit te bidden, iets meer dan 1 op de 10 respondenten doen dit elke dag. Dit aandeel ligt bij alle buitenlandse herkomstgroepen hoger; 30% van de respondenten van Poolse herkomst bidt elke dag tot 83% van de respondenten van Marokkaanse herkomst. Respondenten van Marokkaanse herkomst namen het vaakst deel aan de laatste vastenperiode. De grote meerderheid (88%) van deze respondenten deed dit dagelijks. Bij

<sup>1</sup> Met speciale bijeenkomsten als een huwelijk of begrafenis wordt hier geen rekening gehouden.



de Turkse herkomstgroep nam 53% alle dagen deel aan de vastenperiode. Ook bij de overige buitenlandse herkomstgroepen ligt het aandeel respondenten dat aangeeft gevast te hebben, hoger dan bij de respondenten van Belgische herkomst. 69% van de vrouwelijke, islamitisch gelovigen van Marokkaanse herkomst draagt altijd een hoofddoek, 28% nooit; bij de vrouwelijke, islamitisch gelovigen van Turkse herkomst geeft 45% aan altijd een hoofddoek te dragen en 51% nooit.

Vooraf de respondenten van Belgische herkomst, maar ook de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst, doen op niets of niemand beroep wanneer zij vragen hebben over hun geloof. Internet, boeken, artikels en televisie zijn een belangrijke hulpbron, vooral bij de respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst (meer dan de helft). Er werd daarnaast vaak expliciet verwezen naar de Bijbel of de Koran. De respondenten van Congolese herkomst beroepen zich dan weer vaker op een voorganger in het gebed of een lokale religieuze vereniging. De respondenten doen in mindere mate ook beroep op familie, vrienden en kennissen.

Wat betreft geloofsbeleving geeft ongeveer driekwart of meer van de buitenlandse herkomstgroepen aan dat hun geloof een belangrijk deel is van henzelf. Minder dan 1 op de 10 respondenten van deze herkomstgroepen vinden dat hun geloof helemaal geen belangrijk deel is van henzelf; bij de respondenten van Belgische herkomst geven ongeveer 3 op de 10 respondenten dit wel aan. Daarnaast zijn het ook vooral de buitenlandse herkomstgroepen die aangeven dat het pijn doet als iemand iets slechts zegt over hun geloof (tot wel 91% bij de respondenten van Turkse herkomst); bijna de helft van de respondenten van Belgische herkomst vindt dat het geen pijn doet als iemand iets slechts zegt over zijn/haar geloof. De respondenten van buitenlandse herkomst geven ook vaker dan de respondenten van Belgische herkomst aan dat ze vaak aan hun geloof denken. Meer dan 4

op de 10 respondenten van Belgische herkomst geven aan niet vaak aan hun geloof te denken.

De grote meerderheid van de respondenten (van alle herkomstgroepen) heeft evenveel respect voor mensen met een ander geloof als voor mensen van hun eigen geloof. Een minderheid van de respondenten vindt dat de regels van hun geloof altijd moeten voorgaan op de Belgische wetten. Dit komt het vaakst voor bij de Turkse herkomstgroep (bijna 4 op de 10) en de Marokkaanse herkomstgroep (bijna 1 op de 4). Meer dan 6 op de 10 respondenten van Roemeense herkomst zouden het oké vinden dat hun dochter of zoon een partner zou hebben van een ander geloof, bij de overige herkomstgroepen is minder dan de helft van de respondenten het hiermee eens. Van de Turkse en Marokkaanse herkomstgroep geeft 4 à 5 op de 10 aan het hier (helemaal) niet mee eens te zijn.

70% van de respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst vindt dat mensen in België te negatief zijn over de islam. Ook bij de overige herkomstgroepen vindt meer dan 1/5 van de respondenten dit. Vooral de respondenten van Marokkaanse herkomst vinden ten slotte dat de westerse manier van leven goed samengaat met hoe moslims leven. Bij de overige herkomstgroepen vindt een minderheid van de respondenten dat dit goed samengaat met elkaar.

## 6. Gezin en opvoeding

Meer dan driekwart van de respondenten van alle herkomstgroepen geeft aan dat hun kind zich altijd correct gedraagt tegenover andere kinderen. Een nog groter aandeel van de respondenten zegt dat hun kind zich altijd correct gedraagt tegenover leerkrachten. Het aandeel respondenten dat aangeeft dat hun kind zich meerdere keren niet correct gedragen heeft tegenover andere kinderen of leerkrachten, ligt bij alle herkomstgroepen lager dan 1 op de 10.

Meer dan driekwart van de respondenten vindt dat het opvoeden van zijn/haar kind(eren) lukt zonder grote problemen. Bij de Marokkaanse herkomstgroep geeft 11% aan zijn of haar kinderen helemaal niet onder controle te hebben. Bij de andere herkomstgroepen ligt dit aandeel (iets) lager. Tussen de 6 en de 7 op de 10 respondenten van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst geven aan dat ze bang zijn dat hun kind(eren) foute dingen leert/leren door foute vrienden. Enkel bij de Roemeense herkomstgroep is men hier veel minder bang voor. 1 op de 10 of meer respondenten stelt daarnaast dat zijn/haar kind(eren) op school in de les dingen leert/leren waar de respondent niet mee akkoord gaat. Alleen bij de Roemeense herkomstgroep ligt dit aandeel lager (5%).

De overgrote meerderheid van de respondenten wil zijn/haar taal doorgeven aan zijn/haar kind(eren). Meer dan driekwart van de respondenten wil daarnaast zijn/haar culturele tradities of geloof doorgeven. Alleen bij de respondenten van Belgische herkomst ligt het aandeel dat zijn/haar geloof wil doorgeven aan zijn/haar kinderen lager (47%).

## 7. Taalgebruik en taalkennis<sup>2</sup>

94% van de respondenten van Belgische herkomst werd eentalig (Nederlands) opgevoed door hun ouders. Meer dan de helft van de respondenten van elke herkomstgroep werd eentalig in hun herkomsttaal opgevoed, tussen 54% (Congolese herkomstgroep) en 94% (Belgische en Roemeense herkomstgroep).

Van de buitenlandse herkomstgroepen spraken meer dan 9 op de 10 respondenten hun herkomsttaal tijdens het opgroeien, maar respectievelijk 23% en 20% van de respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst

sprak daarnaast ook Nederlands. Deze twee herkomstgroepen werden dan ook het vaakst meertalig (Nederlands – andere taal) opgevoed. Van de respondenten die opgroeiden in een meertalig gezin, maar waar men geen Nederlands spreekt, ligt het aandeel het hoogst bij de Congolese herkomstgroep (35%).

De situatie is anders wanneer gekeken wordt naar de taal of talen die de respondenten spreken met hun kind(eren). Driekwart van de respondenten van Marokkaanse herkomst spreekt de herkomsttaal tegen de kinderen, meer dan 9 op de 10 respondenten van de andere herkomstgroepen doen dit. Meer dan 6 op de 10 respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst, 48% van de respondenten van Congolese herkomst en respectievelijk 36% en 29% van de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst spreken Nederlands met hun kind(eren).

Vooraf bij de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst is het aandeel dat alleen de herkomsttaal spreekt met de kinderen groot (6 op de 10). De helft of meer van de respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst praat zowel Nederlands als een andere taal met de kinderen, bij de Roemeense en Poolse herkomstgroep gaat het om een kwart. 41% van de respondenten van Congolese herkomst spreekt Nederlands en een andere taal met de kinderen, bijna 2 op de 10 spreken meerdere andere talen (dan het Nederlands) met de kinderen. 94% van de respondenten van Belgische herkomst spreekt enkel Nederlands met de kinderen.

Bij meer dan 8 op de 10 respondenten van Roemeense, Turkse en Poolse herkomst spreken de kinderen onderling de herkomsttaal; bij de respondenten van Congolese herkomst gaat het om 62%, bij de respondenten van Marokkaanse herkomst om 35%. Toch zien we dat een groot aandeel van de respondenten hun kinderen onderling ook Nederlands spreekt: dit gaat van 90% bij de respondenten

2 In het domein 'Taalgebruik en taalkennis' werden enkel de respondenten wonend in het Vlaamse Gewest in rekening gebracht en dus geen personen wonend in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

van Marokkaanse herkomst, 86% bij de respondenten van Turkse herkomst en 77% bij de respondenten van Congolese herkomst tot 4 à 5 op de 10 respondenten van Poolse en Roemeense herkomst.

De kinderen van de respondenten van Belgische herkomst spreken doorgaans enkel Nederlands met elkaar (92%). Bij de respondenten van Marokkaanse herkomst spreekt meer dan de helft van de kinderen enkel Nederlands met elkaar, bij de Congolese herkomstgroep gaat het om 4 op de 10, bij de overige buitenlandse herkomstgroepen om ongeveer 1 op de 10.

Van de Turkse herkomstgroep geven meer dan 7 op de 10 respondenten aan dat hun kinderen onderling meerdere talen spreken (Nederlands – andere taal), iets meer dan 4 op de 10 respondenten van Congolese herkomst geven dit ook aan; bij de overige herkomstgroepen gaat het om 32% à 35%.

97% van de respondenten van Belgische herkomst spreekt Nederlands met hun partner. Het aandeel respondenten van buitenlandse herkomst dat de herkomsttaal spreekt met de partner, ligt iets lager. Het aandeel van de buitenlandse respondenten dat Nederlands spreekt met de partner, ligt hoger dan het aandeel dat Nederlands sprak met de eigen ouders tijdens het opgroeien (van 16% bij de Roemeense herkomstgroep tot 38% en 39% bij de Turkse en Marokkaanse herkomstgroep). 2 of meer op de 10 respondenten van Roemeense en Marokkaanse herkomst spreken daarnaast nog een andere taal met hun partner.

Tussen 41% (Marokkaanse herkomstgroep) en 70% (Roemeense herkomstgroep) van de buitenlandse herkomstgroepen geeft aan enkel de herkomsttaal met de partner te spreken. 29% van de respondenten van Marokkaanse herkomst en 35% van de respondenten van Turkse herkomst spreekt dan ook zowel het Nederlands als een andere taal met de partner. 41% van de respondenten van Congolese

herkomst spreekt meerdere andere talen (dan het Nederlands) met de partner.

Iets minder dan de helft van de respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst geeft aan dat het Nederlands hun beste taal is. Bij de respondenten van Poolse en Congolese herkomst gaat het om ongeveer een kwart, bij de respondenten van Roemeense herkomst om ongeveer 1 op de 10.

Van de respondenten waarvan het Nederlands niet de beste taal is, geeft een minderheid aan het Nederlands niet te verstaan. Bij de respondenten van Roemeense herkomst ligt dit aandeel het hoogst (16%). Ook het spreken van het Nederlands lukt bij de meeste respondenten; tussen de 76% (Roemeense herkomstgroep) en 92% (Marokkaanse herkomstgroep) geeft aan minstens een beetje Nederlands te spreken, 24% van de respondenten van Roemeense herkomst geeft echter aan dit niet te kunnen. Een iets groter aandeel van deze respondenten (waarvan Nederlands niet de beste taal is) begrijpt geen geschreven Nederlands (tot een kwart bij de respondenten van Roemeense herkomst). Een nog groter aandeel van de respondenten heeft moeilijkheden bij het schrijven van het Nederlands. 41% van de respondenten van Roemeense herkomst geeft aan geen Nederlands te kunnen schrijven; ook bij de overige herkomstgroepen ligt dit aandeel behoorlijk hoog (17% tot 27%).

Iets minder dan de helft van de respondenten van Congolese, Marokkaanse en Turkse herkomst, van wie het Nederlands niet de beste taal is, leerde het Nederlands op school. Bij de overige twee buitenlandse herkomstgroepen gaat het om ongeveer 2 op de 10. 4 à 5 op de 10 respondenten geven ook aan dat zij dit geleerd hebben door te praten met Nederlandstaligen; bij de Congolese herkomstgroep ligt dit aandeel lager (22%). Ongeveer een kwart van de respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst en ongeveer de helft van de respondenten van de overige herkomstgroepen heeft

het Nederlands (ook) geleerd door een opleiding Nederlands. Van de respondenten die een opleiding Nederlands (NT2) gevolgd hebben, is de meerderheid (73% tot 87%) (zeer) tevreden over deze opleiding.

Respondenten van wie het Nederlands niet de beste taal is, spreken het vaakst Nederlands met mensen van hun werk (zoals collega's of klanten) en in mindere mate met mensen uit de buurt. Met de kinderen spreekt tussen 37% (Poolse herkomstgroep) en 65% (Marokkaanse herkomstgroep) soms tot altijd Nederlands. Met de partner, en vervolgens met de vrienden, spreekt men het minst vaak Nederlands. Respondenten van Roemeense herkomst geven het vaakst aan zelden tot nooit Nederlands te spreken met deze personen, respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst geven dit het minst vaak aan.

Meer dan 9 op de 10 respondenten van Roemeense, Poolse en Turkse herkomst geven aan (zeer) goed hun taal van herkomst te spreken. Bijna 8 op de 10 respondenten van Congolese herkomst kunnen (zeer) goed een niet-Franse herkomsttaal spreken. Van de respondenten van Marokkaanse herkomst geeft respectievelijk 75% en 50% aan (zeer) goed Marokkaans Arabisch en Tamazight/Berbers te spreken. De kennis van de herkomsttaal ligt dus lager dan bij de andere herkomstgroepen. Respondenten van Roemeense herkomst geven even vaak aan (zeer) goed hun herkomsttaal te kunnen lezen als spreken, bij de overige herkomstgroepen geeft een iets kleiner aandeel aan de bevraagde talen (zeer) goed te kunnen lezen dan te kunnen spreken. Waar de verschillen t.o.v. het kunnen spreken van deze talen bij de meeste herkomstgroepen vrij klein zijn, zien we bij de Marokkaanse herkomstgroep grotere verschillen: daar geeft de helft van de respondenten aan het Marokkaans Arabisch (zeer) goed te kunnen lezen; iets meer dan 1 op de 10 respondenten geven aan Tamazight/Berbers goed te kunnen lezen. Bij alle herkomstgroepen is het aandeel respondenten dat deze talen

(zeer) goed schrijft het laagst.

Voor alle herkomstgroepen geldt dat respondenten het Frans beter kunnen lezen en spreken dan dat ze het kunnen schrijven. Er zijn grote verschillen tussen de herkomstgroepen. Ongeveer 9 op de 10 respondenten van Congolese herkomst geven aan het Frans (zeer) goed te kunnen lezen, spreken en schrijven. Bij de respondenten van Marokkaanse herkomst gaat het om ongeveer de helft. 41% van de respondenten van Belgische herkomst zegt het Frans (zeer) goed te kunnen lezen, 34% kan het Frans (zeer) goed spreken en een kwart kan deze taal (zeer) goed schrijven. Van de Roemeense herkomstgroep geven ongeveer 3 op de 10 respondenten aan het Frans (zeer) goed te lezen en spreken, 21% schrijft dit (zeer) goed. 23% van de respondenten van Turkse herkomst en 13% van de respondenten van Poolse herkomst kunnen goed Frans lezen. 16% van de respondenten van Turkse herkomst kan deze taal goed spreken en schrijven, bij de respondenten van Poolse herkomst gaat het om ongeveer 1 op de 10. Ongeveer de helft van de respondenten van Turkse herkomst kan geen Frans lezen, spreken of schrijven; bij de Poolse herkomstgroep gaat het om meer dan de helft.

De kennis van het Engels is bij de respondenten beter dan de kennis van het Frans. Ook hier geldt dat respondenten deze taal beter kunnen lezen en spreken dan dat ze het kunnen schrijven. De kennis van het Engels is het best bij de Roemeense herkomstgroep: ongeveer de helft van deze respondenten geeft aan het Engels (zeer) goed te kunnen lezen, spreken en schrijven. Ook van de Belgische respondenten geeft ongeveer de helft aan (zeer) goed Engels te kunnen lezen en spreken; een iets lager aandeel (42%) kan deze taal ook (zeer) goed schrijven. Bij de respondenten van Poolse en Marokkaanse herkomst geven tussen de 3 en de 4 op de 10 aan (zeer) goed Engels te kunnen lezen, spreken en schrijven. Ongeveer 3 op de 10 respondenten van Congolese herkomst geven aan goed Engels te kunnen lezen,

spreken en schrijven; bij de respondenten van Turkse herkomst gaat het om ongeveer een kwart. Het aandeel respondenten dat aangeeft deze taal niet te beheersen, ligt het hoogst bij de respondenten van Turkse (iets minder dan de helft) en Marokkaanse herkomst (tussen de 3 en de 4 op de 10).

## 8. Inburgering

Respondenten van Congolese herkomst geven het vaakst aan in Vlaanderen of in Brussel een inburgeringstraject gevolgd te hebben (46%). Van de overige buitenlandse herkomstgroepen heeft meer dan de helft van de respondenten geen inburgeringstraject gevolgd, tussen 52% (Marokkaanse herkomstgroep) en 63% (Roemeense herkomstgroep). Respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst geven als reden het vaakst op dat het inburgeringstraject nog niet bestond (meer dan de helft); respondenten van Congolese herkomst geven het vaakst aan dat dit niet nodig was (41%); respondenten van Roemeense en Poolse herkomst geven vooral aan dat dit niet combineerbaar was met werken of werk zoeken. Ongeveer 1 op de 10 respondenten weet niet wat het inburgeringstraject is.

Van de respondenten die wel een inburgeringstraject gestart zijn, geeft de meerderheid aan het inburgeringsattest behaald te hebben. Tussen 69% (Roemeense herkomstgroep) en 85% (Marokkaanse herkomstgroep) behaalde het attest. Tussen 3% (Turkse herkomstgroep) en 12% (Roemeense herkomstgroep) is nog bezig met het inburgeringstraject. Van de respondenten die in Vlaanderen of Brussel een inburgeringstraject gestart zijn, geeft 76% tot 93% aan hier (zeer) tevreden over te zijn. Slechts 2% van de respondenten is (zeer) ontevreden. Het inburgeringstraject heeft volgens de respondenten vooral geholpen om België beter te begrijpen; tussen 57% en 84% geeft aan dat het inburgeringstraject hiervoor (zeer) goed geholpen heeft. Daarnaast geeft tussen de

helft en driekwart van de respondenten die een inburgeringstraject gevolgd hebben aan dat dit traject (zeer) goed geholpen heeft voor het leggen van contacten met andere mensen, tussen een kwart en twee derde van de respondenten vindt dat dit (zeer) goed geholpen heeft om (beter) werk te vinden.

## 9. Sociale identiteit

Van de buitenlandse herkomstgroepen voelen de respondenten van Congolese en Marokkaanse herkomst zich het sterkst Belg, namelijk bijna 7 op de 10. Bij de respondenten van Poolse en Roemeense herkomst geeft minder dan de helft aan zich sterk tot redelijk Belg te voelen. Bij deze twee herkomstgroepen ligt het aandeel dat zich helemaal geen Belg voelt het hoogst. Voor alle herkomstgroepen geldt dat de respondenten zich minder sterk Vlaming<sup>3</sup> voelen dan Belg. Zo voelt 45% van de respondenten van Marokkaanse herkomst zich Vlaming, meer dan de andere herkomstgroepen. Respondenten van buitenlandse herkomst voelen zich sterker verbonden met hun stad of gemeente, dan dat ze zich Belg voelen. Zo voelen 73% tot 78% van de respondenten van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst zich inwoner van hun stad of gemeente. Ze voelen zich echter het sterkst verbonden met hun eigen herkomstland (85% tot 90%). 19% van de Marokkaanse herkomstgroep, 12% van de Turkse herkomstgroep en 28% van de Congolese herkomstgroep voelt zich ook verbonden met een andere groep (zoals Berbers, Koerden, Luba en Mongo).

Respondenten van Poolse herkomst voelen zich het minst sterk Belg, maar geven tegelijkertijd het vaakst aan dat ze door anderen als Belg beschouwd worden. 21% tot 34% van alle buitenlandse herkomstgroepen voelt zich vaak tot altijd Belg. Bij alle buitenlandse herkomstgroepen ligt het aandeel dat zelden tot

3 De respondenten uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest werden voor deze vraag buiten beschouwing gelaten.



nooit het gevoel heeft als Belg beschouwd te worden, tussen 38% (Congolesse herkomstgroep) en 54% (Turkse en Roemeense herkomstgroep). Dit neemt niet weg dat de meerderheid van de respondenten zich altijd tot vaak thuis voelt in België. Het aandeel respondenten dat aangeeft zich zelden tot nooit thuis te voelen, ligt relatief laag (tussen 3% en 14%).

Meer dan de helft van de respondenten van buitenlandse herkomst heeft minstens één of meer keren per maand contact met familie of vrienden in het land van herkomst. Respondenten van Roemeense en Poolse herkomst geven het vaakst aan minstens één keer per week dergelijk contact te hebben, respectievelijk 76% en 68%. Respondenten van Marokkaanse herkomst geven het vaakst aan nooit contact te hebben (12%) met familie of vrienden in het land van herkomst. Bijna de helft van de respondenten van Congolesse herkomst is nooit in het land van herkomst geweest. Van de respondenten die wel al in DR Congo geweest zijn, geeft de meerderheid aan dit minder dan om de 5 jaar te doen. Bij de overige buitenlandse herkomstgroepen geeft 79% tot 89% van de respondenten aan minstens om de twee jaar het herkomstland te bezoeken.

De meerderheid van de respondenten volgt minstens wekelijks het nieuws over België. Ongeveer driekwart van de respondenten van Belgische en Congolesse herkomst volgt dit nieuws elke dag. Tussen 14% en 22% van de respondenten van Poolse, Turkse en Roemeense herkomst volgt dit nieuws minder dan één keer per maand of nooit; bij de overige herkomstgroepen gaat het om minder dan 1 op de 10 respondenten. Respondenten van Marokkaanse en Congolesse herkomst volgen veel regelmatig het nieuws over België dan dat ze het nieuws over hun herkomstland volgen. Respondenten van Turkse en Poolse herkomst geven vaker aan het nieuws over het herkomstland te volgen dan over België, net zoals bij respondenten van Roemeense herkomst.

## 10. Sociale contacten

De meerderheid van de respondenten geeft aan dat minstens de helft van de personen uit hun buurt van Belgische herkomst is. Ongeveer 2 op de 10 respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst geven aan dat (bijna) niemand of een klein aandeel van mensen uit hun buurt van Belgische herkomst is; zij geven ook het minst vaak aan dat een groot aandeel of (bijna) iedereen uit hun buurt van Belgische herkomst is (ongeveer 4 op de 10). Meer dan de helft van de respondenten van alle herkomstgroepen praat minstens één keer per week met personen van Belgische herkomst in hun buurt; tussen de 1 en de 2 op de 10 doen dit één of meer keren per maand. Van de buitenlandse herkomstgroepen geeft ongeveer 1 op de 10 respondenten aan nooit met deze personen te praten.

De meerderheid van de respondenten van alle buitenlandse herkomstgroepen geeft aan dat minder dan de helft tot (bijna) niemand van de personen uit hun buurt van hun eigen herkomstgroep is. Respondenten van Marokkaanse en Turkse herkomst geven het vaakst aan dat meer dan de helft tot (bijna) iedereen uit hun buurt van respectievelijk Marokkaanse of Turkse herkomst is (21%). Respondenten van Turkse (66%) en Marokkaanse herkomst (50%) geven ook het vaakst aan minstens één keer per week met personen van hun eigen herkomstgroep te praten in hun buurt. Bij de overige herkomstgroepen gaat het om 33% à 43%. Tussen 8% (Turkse herkomst) en 22% (Poolse herkomst) van de respondenten praat nooit met personen van de eigen herkomst in de buurt.

Meer dan de helft van de respondenten van alle herkomstgroepen geeft aan dat (bijna) niemand of slechts een klein aandeel van de personen uit hun buurt een andere herkomst heeft dan de Belgische of de eigen herkomst. 3% tot 14% van de respondenten geeft aan dat een groot aandeel tot (bijna) iedereen



uit hun buurt een andere herkomst heeft. Minder dan de helft van de respondenten van alle herkomstgroepen praat minstens één keer per week met personen van een andere herkomstgroep in hun buurt; respondenten van Belgische herkomst doen dit het minst vaak (18%). Het aandeel respondenten dat nooit met deze mensen praat, ligt tussen 15% (Congolesse herkomstgroep) en 42% (Poolse herkomstgroep).

Van de buitenlandse herkomstgroepen geven de respondenten van Congolesse en Turkse herkomst het vaakst aan meer dan 10 vrienden en kennissen van Belgische herkomst te hebben. De respondenten van Marokkaanse herkomst geven dit het minst vaak aan; zij geven ook het vaakst (15%) aan geen vrienden en kennissen van Belgische herkomst te hebben. Iets minder dan de helft van de buitenlandse herkomstgroepen heeft minder dan 5 of tussen de 5 en de 10 vrienden en kennissen van Belgische herkomst. De Marokkaanse herkomstgroep geeft van de buitenlandse herkomstgroepen het minst vaak (47%) aan meer personen van Belgische herkomst te willen leren kennen. Respondenten van Roemeense en Congolesse herkomst willen dit het vaakst (meer dan 7 op de 10).

Meer dan de helft van alle buitenlandse herkomstgroepen heeft meer dan 10 vrienden en kennissen uit de eigen herkomstgroep. Minder dan 1 op de 10 respondenten van alle herkomstgroepen heeft geen vrienden en kennissen van dezelfde herkomst. Behalve bij de Congolesse herkomstgroep, geeft minder dan de helft van de buitenlandse respondenten aan meer personen van de eigen herkomstgroep te willen leren kennen. De meerderheid van de respondenten vindt het goed zoals het nu is.

Meer dan de helft van de respondenten van alle herkomstgroepen heeft minstens een aantal vrienden of kennissen van een andere herkomstgroep dan de eigen of de Belgische herkomstgroep. Over het algemeen geldt dat de herkomstgroepen het vaakst meer dan 10

vrienden en kennissen hebben binnen hun eigen herkomstgroep, namelijk tussen 51% (Poolse herkomstgroep) en 81% (Belgische herkomstgroep). Daarna hebben ze voornamelijk vrienden en kennissen van de Belgische herkomst. De herkomstgroepen geven het minst aan meer dan 10 vrienden en kennissen van andere herkomst te hebben, tussen 14% (Belgische herkomstgroep) en 45% (Congolesse herkomstgroep). Ook hier geldt dat, behalve bij de Congolesse herkomstgroep, meer dan de helft van de respondenten vindt dat het goed is zoals het nu is. Bij de respondenten van Congolesse herkomst wil wel meer dan de helft meer personen van een andere herkomstgroep leren kennen.

Tussen 21% en 39% van de respondenten van buitenlandse herkomst krijgt nooit bezoek van of gaat nooit op bezoek bij burens, kennissen of vrienden van Belgische herkomst. Driekwart van de respondenten van Belgische herkomst doet dit minstens één of meer keren per maand, bij de overige herkomstgroepen gaat het om minder dan de helft.

De helft of meer van de respondenten van buitenlandse herkomst geeft wel aan minstens één of meer keren per maand op bezoek te gaan bij of bezoek te krijgen van burens, kennissen of vrienden van de eigen herkomstgroep. Tussen de 1 en de 2 op de 10 respondenten geven aan dit nooit te doen.

Personen van buitenlandse herkomst gaan vaker op bezoek bij of krijgen vaker bezoek van kennissen van Belgische herkomst dan van nog een andere herkomst. Bijna 3 op de 10 respondenten van Congolesse herkomst geven bovendien aan nooit bezoek te krijgen van of op bezoek te gaan bij burens, kennissen of vrienden van een andere (dan de Belgische of de eigen) herkomstgroep. Bij de overige herkomstgroepen gaat het om ongeveer de helft van de respondenten. Tussen de 2 en de 3 op de 10 respondenten doen dit minstens één of meer keren per maand; enkel bij de Poolse

herkomstgroep ligt dit aandeel iets lager (16%).

Ongeveer de helft van de respondenten van Turkse en Belgische herkomst geeft daarnaast aan minstens één keer per week bezoek te krijgen van of op bezoek te gaan bij niet-inwonende familieleden. Bij de overige herkomstgroepen geeft de helft of meer aan dit minstens één of meer keren per maand te doen. Ongeveer 1 op de 10 respondenten van Roemeense, Poolse en Congolese herkomst doet dit nooit.

## 11. Sociale participatie

Driekwart of meer van de respondenten van alle herkomstgroepen geeft aan elke dag gebruik te maken van het internet. Ongeveer 1 op de 10 respondenten doet dit op minder frequente basis (gaande van één of meer keren per week tot minder dan één keer per maand). Ongeveer 1 op de 10 personen van Belgische, Turkse en Marokkaanse herkomst geeft aan nooit internet te gebruiken.

De respondenten van Belgische en Congolese herkomst hebben het voorbije jaar het vaakst deelgenomen aan activiteiten van verenigingen (62% en 55%). Bij de andere herkomstgroepen geeft minder dan de helft van de respondenten aan minstens één activiteit te hebben bijgewoond. In aflopende volgorde namen de respondenten het vaakst deel aan activiteiten van de volgende verenigingen: een sport- of supportersvereniging, een hobby-, een muziek- of kunstvereniging, en in mindere mate een sociale vereniging, de ouderraad of het schoolcomité, een jeugdvereniging, een lokale vereniging, een andere vereniging, een zelforganisatie, een politieke vereniging, een milieu- of natuurvereniging en een seniorenvereniging. Van de Congolese en Marokkaanse herkomstgroep geeft meer dan de helft van de respondenten aan minstens één keer te hebben deelgenomen aan een activiteit van een vereniging die qua samenstelling gemengd is (dus geen duidelijke meerderheid van een bepaalde herkomst). Hoewel ook de

Belgische herkomstgroep aan gemengde verenigingen heeft deelgenomen, geeft het merendeel van deze respondenten toch aan dat de activiteiten die zij bijgewoond hebben, vooral door personen van Belgische herkomst werden bijgewoond. Ook bij de respondenten van Roemeense en Poolse herkomst geeft meer dan de helft van de respondenten aan dat de activiteit vooral werd bijgewoond door personen van Belgische herkomst. Van de respondenten van Turkse herkomst geven de meesten aan dat de activiteit vooral door hun eigen herkomstgroep werd bijgewoond.

Minder dan de helft van de respondenten zonder Belgische nationaliteit geeft aan te zullen gaan stemmen voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2018. Het aandeel dat aangeeft te gaan stemmen, ligt het hoogst bij de Turkse herkomstgroep (43%). Bij de respondenten van Marokkaanse herkomst geeft 39% van de respondenten expliciet aan niet te zullen gaan stemmen. Verder valt het op dat respondenten van Poolse, en in mindere mate Roemeense herkomst vaak aangeven geen interesse te hebben in de politiek of dat stemmen geen zin heeft.

## 12. Houding ten opzichte van diversiteit

Ongeveer de helft of meer van de respondenten van elke herkomstgroep vindt dat de aanwezigheid van verschillende herkomstgroepen een verrijking is voor onze samenleving. Respondenten van Poolse herkomst antwoordden het minst vaak positief (44%), respondenten van Congolese en Marokkaanse herkomst het vaakst (87% en 86%). Tussen 2% (Congolese herkomstgroep) en 23% (Poolse herkomstgroep) is het (helemaal) oneens met deze stelling. Minder dan de helft van de respondenten van Marokkaanse, Congolese en Belgische herkomst vindt dat er in België te veel personen van buitenlandse herkomst zijn. Bij de respondenten van Turkse, Poolse en Roemeense herkomst vindt de helft wel dat er te veel personen van

buitenlandse herkomst in België wonen. Tot slot geeft ongeveer de helft van de respondenten van Congolese, Marokkaanse en Turkse herkomst aan dat personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen krijgen. Respondenten van Belgische en Poolse herkomst vinden het minst vaak dat personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen krijgen.

Meer dan de helft van de respondenten van alle herkomstgroepen vindt dat personen van buitenlandse herkomst thuis hun eigen cultuur en hun manier van leven moeten kunnen behouden. Bij de respondenten van Turkse herkomst gaat het om 9 op de 10. Het aandeel respondenten dat vindt dat ze ook op school of op het werk hun cultuur en manier van leven moeten kunnen behouden, ligt veel lager: tussen 10% (Belgische herkomstgroep) en 47% (Turkse herkomstgroep). Tot bijna driekwart van de respondenten van Belgische herkomst geeft expliciet aan dat zij dit op het werk of op school niet moeten kunnen.

Voor de respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst vinden dat de mensen binnen hun gemeenschap goed voor elkaar zorgen (meer dan 7 op de 10). Bij de andere buitenlandse herkomstgroepen vindt minder dan de helft dit. De meeste respondenten van buitenlandse herkomst ervaren geen druk van hun eigen gemeenschap om zich aan de regels van die gemeenschap te houden. Respondenten van Turkse, Congolese en Marokkaanse herkomst ervaren het meeste druk (meer dan 2 op de 10 respondenten). Een nog kleiner aandeel van de respondenten stelt dat hun familie veel invloed heeft of had op de keuze van hun partner. Alleen bij de respondenten van Turkse herkomst ligt dit aandeel iets hoger (23%).

Een grote meerderheid van de respondenten zou het oké vinden om personen van Belgische herkomst als nieuwe buur te krijgen. Ongeveer de helft van de respondenten van Belgische herkomst zou het daarnaast oké vinden om personen van een andere herkomst als nieuwe

buur te krijgen. Enkel de respondenten van Poolse herkomst zijn terughoudender. Zij vinden het het minst vaak oké om personen van een andere herkomst dan hun eigen of de Belgische herkomst als nieuwe buur te krijgen. Bij de overige herkomstgroepen zien we een ander beeld. Vooral de respondenten van Marokkaanse herkomst vinden eerder welke herkomstgroep als nieuwe buur oké.

De Belgische herkomstgroep maakt zich het vaakst zorgen over geweld tegen personen van de eigen herkomstgroep, gepleegd door andere herkomstgroepen. Respondenten van Roemeense en Turkse herkomst maken zich hier het minst vaak zorgen over. Het zijn ook de respondenten van Belgische herkomst die zich het vaakst zorgen maken over geweld gepleegd door de eigen herkomstgroep tegen personen van andere herkomstgroepen. Bij alle herkomstgroepen maakt een ongeveer even groot deel van de respondenten zich zorgen over geweld door als over geweld tegen de eigen herkomstgroep. Ongeveer de helft van de respondenten van Marokkaanse en Roemeense herkomst geeft aan zich geen zorgen te maken over geweld door of tegen personen van hun herkomstgroep. De overgrote meerderheid van de respondenten is bang voor mensen die in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken (ongeveer 8 op de 10). Tussen 2% (Belgische herkomstgroep) en 7% (Marokkaanse herkomstgroep) heeft hier begrip voor.

Bijna alle respondenten vinden studeren en een goed diploma even belangrijk voor mannen als voor vrouwen. Een minderheid van de respondenten vindt dat als er kinderen in het gezin zijn, vrouwen moeten thuisblijven i.p.v. te gaan werken. Respondenten van Turkse en Marokkaanse herkomst vinden dit het vaakst (28% en 21%). Respondenten van Belgische herkomst geven het minst vaak aan dat vooral de man voor het gezinsinkomen moet zorgen (minder dan 2 op de 10). Bij de overige herkomstgroepen ligt dit aandeel iets hoger (tussen de 3 en de 4 op de 10), bij de Marokkaanse herkomstgroep het

hoogst (bijna de helft). De meerderheid van de respondenten vindt het ook normaal dat een vrouw leiding kan geven aan mannen op het werk. Dit aandeel ligt iets lager bij de respondenten van Congolese herkomst (77%).

Respondenten van Belgische herkomst vinden het vaakst dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen (9 op de 10). Bij de overige herkomstgroepen liggen deze aandelen lager (tussen de 6 en de 7 op de 10), vooral bij de Congolese en Turkse respondenten is men het minder vaak eens met de stelling (45% en 48%). Deze aandelen worden kleiner bij de stelling dat het goed is dat twee personen van hetzelfde geslacht met elkaar mogen trouwen. Ook hier geldt dat de Belgische herkomstgroep dit het vaakst oké vindt (bijna 8 op de 10). Bij de respondenten van Turkse en Congolese herkomst geeft 55% aan dit niet oké te vinden. Het aandeel respondenten dat het oké zou vinden dat hun kind een partner zou hebben van hetzelfde geslacht, ligt bij alle herkomstgroepen het laagst in vergelijking met de voorgaande stellingen. Vooral de respondenten van Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomst geven minder vaak aan dat ze dit oké zouden vinden (ongeveer 1 op de 10; driekwart of meer van de respondenten wijst de stelling af), de respondenten van Belgische herkomst vinden dit het vaakst oké (71%).

### 13. Dienstverlening en openbare ruimte

Wat betreft openbare dienstverlening, hadden de respondenten het voorbije jaar in aflopende volgorde het vaakst contact met de dokter of het ziekenhuis, het gemeentehuis/stadhuis, de politie, de VDAB/werkwinkel, organisatie Kind en Gezin, het OCMW/CPAS, de sociale huisvestingsmaatschappij, het gerecht/justitie en het CAW.

Ongeveer de helft van de respondenten vindt dat de politie naar het standpunt en de argumenten van mensen luistert. Dit aandeel ligt

iets hoger bij de Poolse en Roemeense herkomstgroep (respectievelijk 63% en 71%). Een ongeveer even groot aandeel van deze twee herkomstgroepen vindt dat de politie iedereen met respect behandelt, ongeacht zijn of haar herkomst. Bij de overige herkomstgroepen ligt dit aandeel lager (overall lager dan 50%). Meer dan driekwart van de respondenten van alle herkomstgroepen geeft aan dat als er iets verdachts gebeurt op straat, zij dit aan de politie zouden melden.

Respondenten van Congolese en Marokkaanse herkomst geven het vaakst aan minstens één negatieve ervaring te hebben meegemaakt in de openbare ruimte het voorbije jaar. In aflopende volgorde maakten de respondenten volgende situaties het vaakst mee: ze werden op straat of in het verkeer uitgescholden of nageroepen, het personeel van het openbaar vervoer behandelde hen niet correct, ze werden ontweken. Respondenten van Congolese herkomst geven hun huidskleur het vaakst op als de reden voor hun negatieve ervaring. Ook herkomst speelt bij alle buitenlandse herkomstgroepen hierin een grote rol. Bij alle herkomstgroepen geeft een relatief groot deel van de respondenten aan dat ze niet weten waarom ze die negatieve ervaring hebben meegemaakt. Bij de Poolse, Roemeense en Belgische herkomstgroep wordt deze reden het vaakst opgegeven. Bij de respondenten van Turkse, maar vooral van Marokkaanse herkomst, wordt aangegeven dat ook geloof een belangrijke rol speelt. De Belgische, Turkse en Poolse herkomstgroepen geven aan dat ook geslacht een rol speelt (13% à 15%).

### 14. Gezondheid en welzijn

Ongeveer de helft van de respondenten sport minstens één keer per week. Bij de respondenten van Poolse herkomst gaat het om iets meer dan 6 op de 10. 1 op de 10 respondenten van deze herkomstgroep sport nooit, bij de overige herkomstgroepen gaat het om 18% à 27%.

De meerderheid van de respondenten heeft geen langdurige ziekte, lichamelijke beperking of psychisch probleem. Van de respondenten die wel dergelijk probleem hebben, geven de meeste respondenten aan een lichamelijke beperking te hebben (tot 23% bij de respondenten van Turkse herkomst). Een psychisch probleem, of de combinatie van een lichamelijke beperking en een psychisch probleem, komt bijna niet voor bij de respondenten (0% tot 4%). Van de respondenten die een lichamelijke beperking, psychisch probleem of een combinatie van beide hebben, geeft ongeveer de helft van de Turkse, Belgische, Marokkaanse en Roemeense herkomstsgroep aan hier altijd hinder van te ondervinden. De Poolse en Congolese herkomstsgroep iets minder vaak.

Iets minder dan de helft van de respondenten gaf het voorbije jaar onbetaalde hulp of verzorging aan zieke, gehandicapte of bejaarde personen (partner, familie, vrienden, kennissen of burens). Respondenten van Belgische en Congolese herkomst geven het vaakst aan dit minstens één keer per week gedaan te hebben. De respondenten hebben het voorbije jaar iets vaker voor de opvang van kinderen van familie, vrienden, kennissen of burens gezorgd dan dat ze hulp of verzorging gaven aan zieke, gehandicapte of bejaarde personen. Dit deden ze gemiddeld minder dan één keer per maand. Zelf kregen de respondenten minder vaak hulp of verzorging van hun partner, familie, vrienden, kennissen of burens (omwille van ziekte, handicap of ouderdom). 68% tot 80% van de respondenten heeft nooit dergelijke hulp of verzorging ontvangen.